

SHAROF RASHIDOVNING BADIY MAHORATI**Radjabboyeva Xurshida Maxsudovna**

Qo'qon universiteti Andijon filiali

O'zbek va rus filologiyasi kafedrası o'qituvchisi

Аннотация. Mazkur maqolada Sharof Rashidov ijodining badiiy-estetik xususiyatlari keng tahlil qilinadi. Xususan, adib asarlarida aks etgan inson ruhiyati, hayot va borliq o'rtasidagi murakkab munosabatlar, milliy qadriyatlar va umuminsoniy g'oyalar badiiy talqin asosida yoritiladi. Muallif Rashidov ijodida obrazlar tizimi, til va uslubning o'ziga xosligi, tasvir vositalarining rang-barangligi hamda estetik tafakkur darajasi kabi jihatlarni ilmiy asosda ko'rib chiqadi. Shuningdek, yozuvchining badiiy mahorati uning voqelikni chuqur his etishi, obrazlarni jonli va ta'sirchan tasvirlay olishi bilan belgilanadi. Tadqiqot natijasida Sharof Rashidov asarlarining nafaqat adabiy, balki falsafiy-estetik ahamiyati ham ochib beriladi.

Калит сўзлар: Sharof Rashidov, badiiy mahorat, estetik tafakkur, obrazlar tizimi, badiiy tasvir, adabiy uslub, ruhiy kechinmalar, milliy qadriyatlar, falsafiy-estetik yondashuv, go'zallik kategoriyasi, fojaviylik, kompozitsiya, badiiy til, ijodiy individuallik.

Abstract: This article provides a comprehensive analysis of the artistic and aesthetic features of Sharof Rashidov's literary works. Particular attention is paid to the portrayal of human psychology, the complex relationships between life and existence, as well as the interpretation of national values and universal ideas reflected in the writer's works. The study examines the system of characters, the specificity of language and style, the diversity of artistic expressive means, and the level of aesthetic thinking manifested in Rashidov's творчество. Furthermore, the author's artistic mastery is revealed through his profound perception of reality and his ability to create vivid and emotionally impactful images. The research demonstrates not only the literary significance of Sharof Rashidov's works but also their philosophical and aesthetic value.

Keywords: Sharof Rashidov, artistic mastery, aesthetic thinking, character system, artistic representation, literary style, emotional experiences, national values, philosophical and aesthetic approach, category of beauty, tragedy, composition, artistic language, creative individuality.

Аннотация: В данной статье всесторонне анализируются художественно-эстетические особенности творчества Шарофа Рашидова. Особое внимание уделяется отражению внутреннего мира человека, сложных взаимоотношений между жизнью и бытием, а также художественной интерпретации национальных ценностей и общечеловеческих идей в произведениях писателя. Автор рассматривает такие аспекты творчества Рашидова, как система образов, своеобразие языка и стиля, многообразие художественно-изобразительных средств и уровень эстетического мышления. Кроме того, художественное мастерство писателя раскрывается через его глубокое восприятие действительности и способность создавать яркие и выразительные образы. В результате исследования выявляется не только литературное, но и философско-эстетическое значение произведений Шарофа Рашидова.

Ключевые слова: Шароф Рашидов, художественное мастерство, эстетическое мышление, система образов, художественное изображение, литературный стиль, душевные переживания, национальные ценности, философско-эстетический подход, категория прекрасного, трагизм, композиция, художественный язык, творческая индивидуальность.

Hayotimizda jamiyatga, insoniyatga rohat beruvchi, rangbaranglik hamda jozibador etuvchi yetuk san'atlar ko'p. Shu jumladan, Naqshinkorlik (jamiyatda "naqshinsozlik" deb ham ataladi) — bu san'atning bir turi bo'lib, ko'pincha mato, metall, keramika va boshqa turli hunarmandchilik buyumlarida go'zal va murakkab ishlov berishni nazarda tutadi. Naqshinkor yozuvlar, gullar, geometrik shakllar va boshqa ko'p turli estetik dizaynlarni ilova qilish orqali buyumlarga ajoyib ko'rinish va ahamiyat berishadi. Badiiy ijoddagi naqshinqorlik — bu san'atning shakl va mazmun bo'yicha ko'p marotaba takrorlanishi, ruhiy va estetik ta'sir qilishda qayta-qayta bir xil elementlar yoki tasvirlardan foydalanish jarayonini anglatadi. Naqshinqorlik, o'zida umumiy bir tarz, kerakli ma'no va estetik buzilishga yo'naltirilgan o'zgarishlarni ko'rsatishi mumkin. Bu holat san'at asarlarida qaytalayotgan shakllar, aniq naqshlar, motivlar va ko'rsatmalarni o'z ichiga olishi mumkin. Badiiy ijodda naqshinqorlikning asosiy xususiyatlaridan biri — belgilangan obrazlarning ifoda usuli, unda takrorlanish va tartiblash mohiyati orqali to'liq ma'noda amalga oshiriladi. Bu asarning amalga oshishi va yangi ma'no berish uchun juda muhimdir, ayniqsa qo'llaniladigan janr yoki stilning to'g'ri shakllanishi uchun. Naqshinkorlikda estetika tarkibiy qismlar, masalan, o'simliklar, geometriyalik shakllar, sirli belgilar va o'zgarishlarning belgilari bilan izohlanishi mumkin. Naqshinkorlik estetikaga juda muhim aloqadorlikka ega, chunki u ko'pincha san'at, arxitektura va ma'naviy qadriyatlarni o'zida mujassam eta olgan. Naqshinkorlikda esa estetik ko'rsatkichlar va ko'rinishlar asosan asarlarning tashqi jozibasi, tartibi, aniqligi va simvolikasi bilan bog'liq. Bu san'at shaklidagi estetika orasida ko'pincha ritm, garmoniya va ma'nolarni paydo qilish uchun qaysi elementlar, shakllar va uzilishlar ishlatilayotgani muhim ahamiyatga ega. Sharof Rashidov —Kashmir qo'shig'ida keltirgan badiiy tasavvur bizni sensor ma'lumotlarni analiz va sintez qilishga hamda ularga nisbatan o'zimizda unikal reaksiyalar hosil qilishimizga majbur qila oladi. Tabiat xodisalari orqali idrokimizga ta'sir etuvchi badiiy to'qima shu qadar kuchli va zavqli-ki, nogahon o'zingizni shu tabiat va gullar va shu hodisalar og'ushida aylanib, ular bilan taqdiringiz chambarchas bog'lanib ketganday tuyuladi. Shu kabbi hissiyotlar kechinmasi, asardan estetik zavq olishning yuqori darajasi muallifning unikal iste'dod egasi ekanligidan dalolat beradi. —Nargiz qalbidagi ishonch kuch beradi, gullarni esa hayratga soladi, beorom qushlar chug'urlab uni so'roqqa tutadilar: - Nargiz, yo'ling olis, yetolasanmi? G'ovlar ko'p, sen yengib o'tolasanmi? - Manzilga albatta yetaman, do'stlar! G'ov bo'lsa yengaman, o'taman, do'stlar! - Agar bo'ron tursa, to'ssa yo'lingni, Xorudlar yopishsa, uzsa qo'lingni, Qumlar olov bo'lib kuydursa agar, Yo'llaringni to'ssa azim daryolar, O'ylagan o'yingdan qaytarmi diling, So'yla, afsusini aytarmi tiling? – Do'stlar, to'solmaydi bo'ron yo'limni, Uzib tashlolmaydi Xorud qo'limni. Qumlar olov bo'lib kuydirganda ham, Daryolar toshsa ham, men turib bardam, O'ylagan o'yimdan qaytmaydi dilim, Afsus qo'shig'ini aytmaydi tilim. Nargiz qo'shig'i, o'z yoriga vafosi bulbullarga va qushlarga bitmas-tuganmas sevinch bag'ishlaydi. Jamiki parrandalar, gullar, shabboda, samo qo'ynidan, qorli cho'qqilardan zaminning ishq bag'riga yo'l solgan jilg'alar unga jo'r bo'ladilar. Yana qalbi qaynoq yoshlik orzulariga, go'zal hayot nash'u namolariga limmo-lim to'liq bir qizning ham hamroz xonishi eshitiladi. Bu odatda faqatgina hissiy, psixologik yoki ijtimoiy taassuflar orqali amalga oshiriladi va shunday usullar, ba'zan, insonning erkin qarashlarini cheklaydi. Bu asar manipulyatsiya va yolg'on ta'sirga emas, balki aniq va chuqur ma'no orqali dunyoqarashga ta'sir qilishga yo'naltirilgan. Manipulyatsiya asosan odamni o'z manfaatlarini uchun bevosita boshqarishga yo'naltirilsa, "Kashmir qo'shig'i"da asarning asosiy maqsadi insonning ichki dialogini rag'batlantirish, uning dunyoqarashini osoishta va tanqidiy yo'sinda qayta shakllantirishdir. Undagi mavzular va obrazlar ko'proq tafakkur va muammolarga kirishishni xohlagan odamni joriy qilishga yo'naltirilgan.

“Kashmir qo‘shig‘i” dunyoqarashga ta‘sir qilish uchun u inson tabiati va uning dunyoga nisbatan munosabatini ko‘rsatib, tafakkurni yoritadi. Asar o‘zining ezgu ma‘nolari va mustaqil fikrlashga o‘rgatish bilan insonning haqiqiy qadriyatlarini qayta ko‘rib chiqishga undaydi. Bu, insonning turmushi, xayoli va e‘tiqodlariga ta‘sir qilishda manipulyatsiyadan ancha farq qiladi, chunki unda jo‘shqin boshqaruv yoki manipulyatsiya qilish o‘rniga, insonning ichki tafakkuri va rivojlanishiga ishora qilingan. Manipulyatsiya estetikada bir nechta shakllarda paydo bo‘lishi mumkin: 1. San‘at va dizayn: San‘atchilar va dizaynerlar, insonlarning hissiyotiga ta‘sir etuvchi asarlar yaratishda manipulyatsiyadan foydalanishlari mumkin. Masalan, ba‘zi reklamalar va media materiallari ko‘z yoki tuyg‘ularga ta‘sir qilib, odamlarni muayyan xulosalarga yoki xulqlariga yo‘naltirish uchun vizual va emotsional vositalardan foydalanishadi. 2. estetika Reklama va marketing: Reklamalar va brending kompaniyalarida manipulyatsiya usuli sifatida ko‘rilishi mumkin. Brendlar va kompaniyalar, jozibali, estetik jihatdan yorqin tasvirlar yoki targ‘ibot shakllari orqali ko‘ngilni olishga, shundan so‘ng mahsulotga bo‘lgan talabni shakllantirishga harakat qiladilar. 3. Falsafiy manipulyatsiya: Estetika falsafasi fuqarolarning dunyoqarashini va his-tuyg‘ularini shakllantirishda o‘zgarishlarga olib kelishi mumkin. Bu manipulyatsiya to‘g‘ridan-to‘g‘ri emas, balki estetik idrokni asoslab, odamlarni o‘zlarining ma‘naviy va axloqiy qadriyatlariga yoki turli ijtimoiy xulqlarga undashi mumkin. Shuningdek, estetikada manipulyatsiyadan foydalanish adashish va aniqlikni yo‘qotishga olib kelishi mumkin, shuning uchun uning chegaralari va etik jihatlari ham muhimdir. Davr ruhi bilan shoir nazm va nasrda tarixiy, milliy, ijtimoiy, ma‘naviy hodisalarning ruhiy natijasini obrazlar tili orqali ifodalashga o‘tdi. Insonning muhabbat erkinligi abadiy serqirra jihatlari adibning estetik tafakkurining tamoyiliga yangi ruh, mazmun berib, uning ijodida o‘z ifodasini topdi. Sharof Rashidovning yozuv texnikasi va adabiy uslubi shuni ko‘rsatadiki, uning ko‘rgazmali va simvolik istifodalaridan tashqari, u ijodida psixologik portret va personajlarning ichki kurashlarini realistik va hissiy tarzda ko‘rsatishga intilgan. Bu esa, asarning estetik shakliga kamida bir marotaba chuqurlik va obyektivlik qo‘shadi. Qo‘shiq orqali berilgan ichki psixologik tengliklar va ularning axloqiy muammolari qo‘shiqni chuqur estetik, falsafiy yangilikka olib keladi.

Adabiyotlar

1. Л.А.Зеленов, Г.И.Куликов. Методологические проблемы эстетики. Москва. «Высшая школа», 1982, 30-31 стр
2. Светлана Бойм. Общие места. Мифология повседневной жизни. Новое литературное обозрение. Москва. 2023 год.
3. Sharof Rashidov. Kashmir qo‘shig‘i. – T.: Niso poligraf, 2020. – B. 18.
4. O‘roqova O.J. Sharq romantizmining estetikasi: vorisiylik. – T.: GRAND KONDOR PRINT, 2024. 185 b.
5. Болтабоев Х. Адабий-эстетик тафаккур тарихи. 2-жилд. Ўрта асрлар Уйғониш даври (IV-VII) . / Х. Болтабоев, М. Маҳмудов. – Т.: «MUMTOZ SO‘Z», 2016. – 419. 233.